

Linielandschap Lek

Een doorgaande wandeling van Nieuwegein naar Culemborg langs de gaafste stukken van het strategische landschap rond de Lek: de Nieuwe Hollandse Waterlinie in optima forma. Wandelend langs de Waterlinie wordt een lang vervlogen militaire geschiedenis nieuw leven ingeblazen. De linie bestaat uit een strook polderland van ongeveer vijf kilometer breed tussen Muideren en de Biesbosch. Het gebied kon in tijden van oorlogsdreiging 40 tot 50 centimeter onder water gezet worden om het machtige en rijke Holland te beschermen. Het land stond nét voldoende onder water. Zó dat de vijandige soldaten gedesoriënteerd raakten en de weg kwijt raakten. En als ze dan toch met stevig materieel door het water heen probeerden te ploeteren, bleven ze wel in de blubber steken. De route komt langs de imposante Plofsluis, die was bedoeld om het nieuwe Amsterdam-Rijnkanaal snel af te sluiten. De massieve bakken kunnen 40.000 ton stortmateriaal bevatten. Springlading in de bodem kon de inhoud omlaag laten storten en het kanaal in één klap afsluiten. De Plofsluis heeft echter nooit dienst gedaan. We wandelen langs een inundatiekanaal en komen onderweg diverse forten tegen.

Routebeschrijving

1. Vanaf de bushalte 'Buys Ballotbaan' in rijrichting van de bus vervolgen over de Structuurbaan. Bij fietswegwijzer 12214 linksaf, Lekkanaaldijk. Met de bocht mee naar rechts, de weg gaat omhoog. Links meebuigen de Overeindse Brug over en voor de Plofsluis meebuigen naar rechts. U volgt dan de Vuilcopsekanaaldijk, een klinkerweg langs het kanaal. Na ruim 1 km onder de snelweg door.
2. Hierna direct rechtsaf, Knoesterweg. Na ruim 500 m linksaf. Het asfaltweggetje volgen met een bocht naar rechts. Voor een boerderij op de zandweg linksaf, Schalkwijksewetering. Aan het eind vóór een huis linksaf, een hekje over en de graskade langs de wetering volgen. Na ruim 1 km linksaf en direct weer rechtsaf een houten brug over. Aan de overkant rechtsaf en linksaf, opnieuw een graskade langs een wetering volgen. Vóór een huis linksaf, het hek over en een brede grasbaan volgen. Opnieuw een hekje over en even voor een akker rechtsaf, een grasbaan. Houten brug over en op het fietspad rechtsaf (Elpad).
3. Aan het eind bij P-70360/001 linksaf, Kaaidijk. Na ca. 500 m rechtsaf, de brug over. Een bord 'Nieuwe Hollandse Waterlinie' passeren, het graspad volgen. Bij het water linksaf, een graskade. Bij een brug rechtsaf en aan de overkant linksaf, graskade langs de andere kant van het water. Asfaltweg bij bord 'Tull en 't Waal' oversteken en rechtdoor het graspad langs het water vervolgen.
4. Aan het eind op asfaltweg rechtsaf. Direct daarna bij P-70411/001 linksaf, Lange Uitweg. U passeert de toegang naar 'Werk aan de Korte Uitweg'. Voorbij het fort volgt u het fietspad onderlangs de dijk. Het fietspad gaat over in een asfaltweg, steeds rechtdoor.
5. Aan het eind bij P-70412/001 linksaf. Met de weg meebuigen naar links, Lekdijk. Na ruim 1,5 km passeert u aan uw linkerhand 'Werk aan de Groene Weg'. De Lekdijk nog ruim 2 km volgen. Onder het spoor door en daarna eerste weg rechtsaf (Veerweg). De Lek overvaren en de klinkerweg met een bocht naar rechts volgen, Veerweg. Langs de jachthaven.

6. Bij wegwijzer 11543 rechtdoor, Havendijk. Op kruising rechtdoor. Op een Y-splitsing links aanhouden, Tollenstraat. Onder de poort door en op een volgende kruising rechtsaf, Prijssestraat. Op twee kruisingen rechtdoor. Op een volgende kruising na water linksaf, Triosingel. Aan het eind rechtsaf, Stationsweg. Bij de rotonde linksaf, Parallelweg Oost naar het station.

Achtergrondinformatie

Waterhuishoudkunde

De waterlinie is aangelegd tussen 1815 en 1940. De essentie is waterbeheersing. Dat kon door een ingenieus waterhuishoudkundig systeem van sluizen, inundatiekanalen en bestaande waterwegen en waterkeringen. Een militair ingenieur verdeelde de inundaties in een aantal kommen met verschillende waterpeilen. De waterlinie heeft haar waarde als verdedigingslinie nooit kunnen bewijzen, maar is wel drie keer gedeeltelijk in staat van verdediging gebracht. Ze heeft vooral een preventieve werking gehad. Tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en de Lek liggen nog veel gawe restanten van de waterlinie. Hier is het strategisch landschap nog het meest intact gebleven.

Inundatiekanalen en forten

Over de graskade langs de Schalkwijkse Wetering is het heerlijk wandelen. Tussen de wetering en Fort Honswijk aan de Lek werd rond 1880 een speciaal verbindingskanaal gegraven. De route volgt de oevers van dit inundatiekanaal. Wegen en dijken, die niet onder water gezet of geïnundeerd konden worden, maar ook sluizen, rivieren, kanalen en spoorlijnen werden met kanonnen beschermd vanuit batterijen en forten. Meestal stonden de forten nog maar net, of ze waren alweer verouderd door nieuwe technische ontwikkelingen in het militaire arsenaal. In de loop der jaren zijn ze steeds weer vernieuwd en uitgebreid. We passeren hier achter elkaar enkele werken en forten. Werk aan de Korte Uitweg werd in 1877 gebouwd ter ondersteuning van Fort Honswijk. Op het terrein is een terras om uit te rusten en er kan gekampeerd worden. De even verder gelegen Lunet aan de Snel verdedigde ook de toegang tot Fort Honswijk en het inundatiekanaal. In het lunet heeft de Koninklijke Landmacht een opruimingscommando voor explosieven. Fort Honswijk ligt op een flinke verhoging aan de Lek, met uitzicht op de rivier en de uiterwaarden. Aan de overkant van de Lek liggen Fort Everdingen en Werk aan de Spoel.

Gedekte gemeenschapsweg

Tussen Werk aan de Korte Uitweg en Fort Honswijk gaat de wandeling over de enige overgebleven 'gedekte gemeenschapsweg'. Militairen gebruikten de weg als veilige verbinding tussen de forten. Ze konden beschut door de hoge aarden wal over de weg lopen om wapens en voedsel te transporteren. Langs de weg lag ook een aantal schuilplaatsen. De meeste dateren uit het einde van de 19de eeuw, maar er ligt ook nog een unieke groepsschuilplaats uit 1915. De gemeente Houten begon 2008 met herstel van weg en wal: het oorspronkelijke profiel is inmiddels teruggebracht. Bij de restauratie van de wal werd het ontwerp uit 1870 gebruikt.

Langs de Lek

Op de Lekdijk zijn de uitzichten over het boerenland en de uiterwaarden adembenemend. Halverwege, richting Culemborg, ligt Werk aan de Groene Weg. Het is een complex van aarden wallen, loopgraven en groepsschuilplaatsen, dat werd aangelegd in de Eerste en Tweede Wereldoorlog. De robuuste betonnen bakken liggen als puisten in het landschap. Tijdens de mobilisatie van de Eerste Wereldoorlog werden de eerste groepsschuilplaatsen en kazematten van gewapend beton gebouwd. Het woord 'bunker' wordt in kringen van kenners afgewezen, omdat het een Duits woord is. Ze waren bedoeld om de manschappen een veilig onderkomen te bieden. In 1939-1940 werd opnieuw een serie van ruim 500 schuilplaatsen gebouwd.

Kuilenburg

Met de pont de Lek over en de bewoonde wereld dient zich weer aan. Culemborg, vroeger ook wel Kuilenburg genoemd, kreeg in 1318 stadsrechten. De stad had een eigen rechtspraak. Wie iets op zijn kerfstok had, moest voor schout en schepenen verschijnen en ontliet zijn straf niet. Maar hij kreeg wel de kans zich te verdedigen. Zolang hij in Culemborg verbleef, werd zijn schuldeiser niet in de stad toegelaten. 'Naar Culemborg gaan' betekende in Amsterdam dan ook failliet gaan.

Het stadhuis op de Markt in Culemborg is een juweeltje van middeleeuwse bouwkunst. Het pand is in 1534 in opdracht van Elisabeth, vrouwe van Culemborg gebouwd naar plannen van de beroemde Vlaamse architect Rombout Keldermans. De stijl is laatgotisch. Het stadhuis is in de jaren veertig van de twintigste eeuw en in 2004 en 2005 grondig gerestaureerd.

Praktische informatie

Afstand

15 km

Startpunt

Nieuwegein, bushalte 'Buys Ballotbaan' of parkeerplaats aan de Structuurbaan

Eindpunt

Station Culemborg

Eigen vervoer

Ruime parkeerplaats aan de Structuurbaan, vlakbij de Nieuwegeinse Brug over het Amsterdam-Rijnkanaal. Vanaf parkeerplaats linksaf, Structuurbaan in de richting van de bushalte.

Openbaar vervoer

Station Culemborg naar Utrecht CS. Vanaf Utrecht CS lijn 65 of 66 en in Nieuwegein uitstappen bij de halte 'Buys Ballotbaan'.

Horeca

Fort de Korte Uitweg, gebruik van toiletten, terras, water (zie www.fortwku.nl)
Culemborg, diverse horecagelegenheden in het centrum.

Route en tekst zijn gemaakt door Rob Wolfs (www.wolfswandelplan.nl).

Deze wandeling is met topografische kaart te vinden op Wandelzoekpagina:

http://www.wandelzoekpagina.nl/wolfs_wandelplan.

Reacties op deze wandeling zijn hier ook welkom.